

Учењето на македонскиот јазик од страна на потомците иселеници од Македонија, од големо значење за зачувување на македонскиот идентитет

Вовед

Јазикот е основен белег на идентитетот на еден народ. Учењето и негувањето на македонскиот јазик од страна на потомците на иселениците од Македонија и неговото пренесување на идните генерации е од најголемо значење за зачувување на македонскиот идентитет и развивање на чувството за припадност кон македонската нација пред се.

Македонија е земја со долгогодишна традиција на иселување, што значи дека иселеници од Македонија по светот има од прва па до четврта или петта генерација. Многу оддамна уште во првата половина на дваесеттиот век, иселениците почнале да се здружуваат во организирани форми од различен карактер. Се со цел да можат почесто да комуницираат на мајчиниот јазик, да се среќаваат со својот народ, да си помагаат и да си ја олеснат носталгијата далеку од својата татковина. Најпрво тоа биле културно-уметнички друштва, пишани медиуми на македонски јазик, друштва за афирмирање на македонската вистина, здруженија на иселеници кои потекнуваат од исти села или градови и слично. По прогласувањето на Македонската православна црква како автокефална, во средините каде што живееле и работеле македонските иселеници масовно почнале да се организираат и формираат македонските црковни општини, кои денес бројат околу 110. Во состав на овие црковни општини, покрај редовните богослужби за македонските верници, се организирани и дополнителни секции како: црковно хорско пеење, литературни друштва, културно-уметнички друштва и училишта со настава по македонски јазик.

Македонските иселеници членувајќи во овие организации го одржуваат контактот со својот народ, ги негуваат и продолжуваат обичаите и традицијата далеку од својата земја, а пред се го негуваат, учат и пренесуваат мајчиниот јазик.

Органиzirани форми во улога на помагање на културниот развој на иселениците од Македонија

Во сите места каде што живеат иселеници од Македонија постојат културно-уметнички друштва предводени од кореографи кои го пренесуваат и негуваат македонскиот фолклор и традиција. Културно-уметничките друштва преку учество на манифестации, преку песните, ората и традиционалните носии ја промовираат македонската култура, обичаи и јазик во местата каде живеат и работат.

Литературните друштва чии членови се претежно поети, писатели иселеници од Македонија се повеќе се зголемуваат. Носталгијата за својата земја, тешкиот живот во туѓина, љубовта кон својот народ и татковина и неправдината нанесувана на Македонија, претставуваат главни теми и инспирации за нивното литературно творење. Преку издавање на романи, поезии, преку организирање на литературно читање на нивните дела во странство и во Република Македонија и преку учество на манифестации како Струшки вечери на поезијата, тие го негуваат македонскиот збор, го негуваат македонскиот јазик и го пренесуваат на идните генерации. Литературните друштва располагаат и со библиотечен фонд на книги од македонски автори на македонски јазик кој постојано се надополнува и обновува. Истите се достапни до сите членови на друштвото за да можат да читат на мајчиниот јазик.

Од големо значење за афирмирање на македонската култура и за негување на македонскиот јазик се и иселеничките аматерски театарски групи и здруженија кои организираат македонски филмски

фестивали. Претставите се претежно со патриотски содржини, со сцени кои опишуваат начин на живеење, обичаи и дијалекти од различни краишта на Македонија.

Македонските иселеници во местата каде живеат и работат отвараат радио станици, телевизиски емисии, и тоа од самостоен карактер или во состав на повеќетнички радио-телевизиски станици. Емисиите кои се емитуваат имаат информативно-пропаганден карактер, национално-патриотски и најчесто темите се поврзани со македонските корени, тешкиот живот далеку од дома, македонските убавини и слично. Покрај овие видови медиуми доста се застапени и печатените медиуми кои најчесто се месечни или тромесечни. Во нив организациите ги објавуваат своите активности, јубилеи, објавуваат покани за прослави и собири, манифестации, се рекламираат а исто така објавуваат и содржини од актуелните случувања во Република Македонија.

Денес со развојот на електронската технологија, преку интернет страните, социјалните мрежи, електронските пошти и слично, иселеничките медиуми со поголема брзина успеваат да ги пренесат информациите и имаат голема улога во негувањето на македонскиот јазик и неговата афирмација.

Со еден збор сите активности на македонските иселеници, дали индивидуално или преку било која организирана форма, се од големо значење за зачувување на се она што е македонско бележје и за запознавање на светската јавност со постоењето на македонскиот народ како една културно-традиционално разноврсна и богата нација со свој јазик, име и идентитет.

Учењето на македонскиот јазик во иселеништвото

Семејството ја има главната улога во учењето на јазикот од страна на најмладите. Доколку иселеничките фамилии го говорат мајчиниот јазик постојано дома со своите најблиски и со своите деца, тогаш

потомството ќе го знае македонскиот јазик од најмала возраст, без истиот да му претставува пречка во учењето на јазикот на земјата каде што живее и работи семејството. На овој начин се создава и љубов кон македонскиот јазик и интерес за негово учење и усовршување на повисоко ниво.

За жал се почесто родителите поради разни причини, се почесто разговараат со своите деца на јазикот на државата во која што живеат. Причина за ова претставуваат и мешаните бракови а и погрешното мислење на родителите дека доколку разговараат на туѓиот јазик, децата подобро ќе го научат а со тоа ќе бидат поприматени од средината, поголеми успеси ќе постигнуват во образованието и поуспешно ќе се интегрират во таа држава.

Ова мислење на родителите е погрешно и неосновано со оглед на фактот дека децата се способни да упиваат и да учат неколку јазици во исто време. Според долгогодишното истражување на наставничката по македонски јазик во мултиетничкото двојазично основно училиште во Мелбурн, г-ѓа Јованка Смилевска, учениците кои во исто време следеле настава и на македонски и на англиски јазик постигнувале многу повисоки резултати отколку учениците кои ја следеле наставата само на англиски јазик.

Покрај учењето на македонскиот јазик преку говорот на јазикот во семејствата, голема улога во усовршувањето, учењето и негувањето на македонскиот литературен јазик имаат македонските училишта каде се води настава по македонски јазик наменета за децата потомци на иселениците од Македонија.

Постојат повеќе видови на настава и тоа:

Според финансираноста: Училишта кои се финансирани од Министерството за образование и наука на Република Македонија, училишта финансирани од Министерството за образование на соодветната држава-примач, училишта финансирани од страна на

родителите на децата и училишта финансирани од членовите на црковните општини и други организации под чија закрила се води наставата.

Според редовноста: Редовна настава на македонски јазик која оди паралелно со наставата на јазикот на соодветната држава, и дополнителна настава која се одвива само во сабота или било кој ден од неделата.

Во повеќееетничките држави крајната оценка од учењето на јазикот влегува во свидетелствата или дипломите кои се издаваат на крајот од годината и истите имаат значење за општиот успех на ученикот и неговата можност за запишување на повисок степен на образование.

Многу често возраста на учениците е различна, а бројот на учениците е недоволен да се организираат повеќе паралелки. Во тој случај се формира комбинирана настава, каде наставата ја пратат во исто време деца од различна возраст а наставникот работи индивидуално со секој ученик, во зависност од степенот на познавање на македонскиот јазик од страна на ученикот.

Според концентрацијата на македонските иселеници, може во една држава на поблиски релации да има повеќе паралелки кои ги водат повеќе наставници, но доколку концентрацијата е послаба, паралелките се формираат на поголема оддалеченост при што наставниците се принудени да патуваат на подолги дистанци и да ја одржат наставата.

Според степенот за учење на македонскиот јазик, тој се учи од најмала возраст во градинките, како што е пример во Мелбурн Австралија, се учи на степен на основно и средно образование, пример во Мисисага, Канада, па дури и на факултетско ниво како што е кадедрата по македонски јазик на Меквори Универзитетот во Австралија.

ПРОБЛЕМИ СО КОИ СЕ СРЕЌАВААТ НАСТАВНИЦИТЕ ШТО ЈА ВОДАТ НАСТАВАТА ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ВО ИСЕЛЕНИШТВОТО

Наставата по македонски јазик во иселеништвото може да биде организирана од страна на самите иселеници а може да е организирана и од страна на Министерството за образование и наука во соработка со амбасадата или дипломатското претставништво на Република Македонија во земјата каде се отвара училиштето.

Во случајот кога наставата ја организираат самите иселеници од одредено место, град, област и друго, наставникот е избран од редовите на самите иселеници кои имаат соодветно образование. Овие наставници се финансирани од родителите на учениците, од иселеничката организација во чиј состав дејствува училиштето или преку финансирање на проекти на етничките заедници од страна на институциите на државата во која живеат иселениците.

Наставникот кој ја води наставата по македонски јазик најчесто е финансиран од страна на Министерството за образование и наука на Република Македонија. Според официјален извор од Министерството, наставникот се бира според објавен конкурс и е потребно да ги исполнува следниве критериуми:

- Да има завршено педагошки факултет/ одделенска насока или филолошки факултет на катедрата за македонски јазик;
- Да има работно искуство на струката најмалку 5 години
- Да го познава јазикот на државата во која ќе се води наставата.

Министерството за образование и наука најчесто информации за потребата од наставник и настава по македонски јазик добиваат од дописи и барања на самите родители иселеници од Македонија или од Дипломатско-конзуларните претставништва.

Министерството за образование и наука не располага со податоци и информации во кои држави и на кои места се води настава по Македонски јазик, (независно дали е подржана од министерството или не), ниту пак каде и во колкава концентрација е македонското иселеништво и колкава е потребата од отварање на нови училишта и праќање на наставници за водење на наставата. Поради тоа многу често се среќава постоење на настава и испратен наставник од страна на министерството во држави со помал број на македонски иселеници, а во држави каде што има голем број иселеници од Македонија нема организирано настава и не е пратен наставник да води настава по македонски јазик.

Значи сепак отварањето на училиштата за учење на македонскиот јазик зависи од активноста, желбата, упорноста и организираноста на самите иселеници во одредено место.

Било како да е организирана наставата по македонски јазик, секој наставник се соочува со најголемиот проблем при водењето на наставата, а тоа е недостаток на програма за работа и учебници по кои ќе се реализира наставата. Наставниците се принудени да се потпираат на својата креативност и искуство при водењето на наставата, а како материјали употребуваат разни скрипти кои сами ги изготвуваат, или застарени учебници. Затоа често се обраќаат до образовните институции на Република Македонија да им испратат соодветен материјал, програма а и учебници и буквари за секое дете кое ја следи наставата. Бидејќи во Република Македонија последниве 2 години учебниците кои се користат во основното и средното образование бесплатно ги доделува Министерството за образование и наука, истите не се продаваат низ книжарниците и начинот на купување на овие книги преку издавачките куќи кои ги издаваат е многу е сложен.

При определување на фондот на книги за потребите на училиштата низ Република Македонија, не се води сметка за одвојување и испраќање на учебници и буквари за потребите на училиштата од иселеништвото.

Во комуникација и соработка со наставниците кои имаат искуство во водење на настава по македонски јазик надвор од Република Македонија, се констатира дека пристапот и начинот на описменување и учењето на македонскиот јазик од страна на децата потомци на иселениците од Македонија е поразличен отколку описменувањето на децата кои живеат во Република Македонија. Разликата е во познавањето на јазикот и неговата примена во секојдневието.

Министерството за надворешни работи го издаде учебникот „Мојата татковина Македонија“ наменет за училиштата во иселеништвото. Но во пракса наставниците тврдат дека истиот не се покажал корисен, бидејќи бил преполн со содржини и материјали претешки и несоодветни за учениците кои едвај го разбираат македонскиот јазик.

Во некои држави, како на пример во Австралија, наставата во повеќееетничките училишта се води според програма дадена од страна на Министерството за образование на Австралија. Сите мораат да се водат по таа програма, но грижата за учебници и буквари сепак ја превзема наставникот.

Работејќи во вакви услови без сериозна подршка од државата и превземајќи ја оваа голема одговорност, со право може да се каже дека наставниците кои ја водаат наставата по македонски јазик во иселеништвото се големи патриоти и амбасадори на културата на Република Македонија.

Заклучок и препораки:

-Македонскиот јазик како главен белег на македонскиот идентитет, неопходно е да се чува и да се негува не само во Македонија туку и насекаде каде што живеат и работат македонските иселеници.

-Надлежните институции во Република Македонија да водат евиденција за бројот и распространетоста на училиштата во иселеништвото во кои се води настава по македонски јазик и да ја одржуваат и унапредуваат комуникацијата со истите поради запознавање на проблемите и нивно решавање.

-Од страна на Министерството за образование и наука да се изготват учебници и буквари кои дидактички одговараат на потребите на наставата наменета за децата потомци на иселениците од Македонија.

-Овие учебници да се објават на страната на МОН, со цел да бидат достапни до сите ученици од сите краишта на светот.

-Да се подобрат условите на наставниците, да се зголеми мотивираноста за оваа дејност и да се најде начин да се мотивираат и самите иселеници од Македонија да ги праќаат своите деца во училиштата каде се предава македонскиот јазик.

-Да се организираат семинари наменети за наставниците кои се занимаваат со оваа проблематика, со цел размена на искуства, запознавање на нови методи и техники, усовршување и слично.

-Да се организираат летни кампови или други групни посети на Република Македонија од страна на децата на иселениците од Македонија со цел да ја запознаат татковината, корените, обичаите и традицијата, да се сретнат поблиску со јазикот а со тоа и да го засакаат.

Согледувањата во текстот доаѓаат од редовната комуникација на Агенцијата за иселеништво со наставниците од иселеништвото. Во рамките на надлежноста за културниот развој на иселениците од Македонија, а пред се тука спаѓа грижата за зачувување и негување на македонскиот јазик, Агенцијата за иселеништво врши евиденција, ги одржува врските и дава подршка на училиштата во кои се учи

македонскиот јазик и наставниците кои ја водаат наставата, во рамките на можноста.